

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa/ Mazowsze/ Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Zbiory muzealne pałaców cesarskich

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

zbiory muzealne instytucji

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Zbiory muzealne Pałaców Cesarskich w Warszawie stanowią mało dostrzegany dotąd w literaturze przedmiotu aspekt historii stołecznego muzealnictwa. Pałac na Wyspie, Biały Domek i Belweder w epoce rozbiorów były dość istotnymi, mającymi charakter na poły muzealny, miejscami udostępniania sztuki. Za panowania pruskiego w 1796 na własność królewską przeszły niektóre budowle koronne (zamek, pałac Brühla, kolegium jezuickie i pałac saski). Kompleks przestrzenny Łazienek w 15.10.1817 został wykupiony przez Rząd Królestwa Polskiego od Teresy z Poniatowskich Tyszkiewiczowej dla cara Aleksandra I (jako jego rezydencja na czas pobytu w Warszawie). Administrował nimi z ramienia Rządu Królestwa Polskiego intendent Łazienek, a potem Intendent Łazienek i Belwederu. W 1839 utworzono Zarząd Pałaców Cesarskich, urząd podporządkowany Ministerstwu Dworu w Petersburgu, w którego gestii obok trzech powyższych budowli pozostawały w różnych okresach: zamek królewski, pałac Brühla, kolegium jezuickie, pałac saski, Pałac pod Blachą, dom Glazera, dom po Towarzystwie Przyjaciół Nauk (Kanonka 22), pałac w Skierniewicach i majątek Sielce (w 1863 Zarządowi Pałaców Cesarskich podlegało ogółem ok. 60 budynków).

Zbiory muzealne pałaców cesarskich obejmowały przede wszystkim pozostałość galerii obrazów i rzeźb Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz elementy wyposażenia rezydencji (meble, dywany, ceramika, sztuka dekoracyjna). Publiczne ich udostępnianie miało charakter mocno restrykcyjny. Dotyczyło głównie osób z kręgu dworskiego (petersburskiego i warszawskiego) oraz dostojnych gości, monarchów lub dyplomatów podejmowanych przez władze. Jednakże bardzo szczegółowe opisy wnętrz i ich ekspozycji już w najwcześniejszych przewodnikach po Warszawie i opisy miasta (odnoszące się głównie do Pałacu na Wyspie), a w okresie późniejszych bezpośrednio informacje o możliwości ich zwiedzania „za zgodą intendentów pałaców cesarskich” wskazują na szerszy dostęp do wszystkich tych rezydencji (zastanawiające jest, że nie zachowały się polskie relacje ze zwiedzania tych rezydencji). O funkcjach muzealnych można mówić w przypadku Pałacu na Wyspie, Białego Domku i pałacu Myślewickiego, podczas gdy Belweder zwiedzany był raczej jako historyczna budowla; inne rezydencje cesarskie spełniały funkcje administracyjne (Zamek Królewski), mieszkalne i gospodarcze.

Daty działalności / zakres czasowy:

1839-1915/1918

Dostępność

Ograniczona (na podstawie zezwolenia intendentów Pałaców Cesarskich)

Typ relacji instytucji wobec pamięci

patrymonialny, komemoratywny

Rodzaj pamięci

powszechna; narodowa/ polska

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

obszar artystyczny/ sztuka europejska: malarstwo, rzeźba, rzemiosło artystyczne, elementy wystroju wnętrz

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
--	---------	---------

<p>ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY</p>	<p>Muzeum Łazienki Królewskie ul. Agrykola 1, 00-460 Warszawa (Pałac na Wyspie, Biały Domek, pałac Myślewicki)</p> <p>Rezydencja Prezydenta RP (Belweder)</p>	<p>Pałac na Wyspie w Łazienkach Rezydencja cesarska Agrykola Górna 9 (hip. 2987a)</p> <p>Belweder Rezydencja Cesarska Aleje Ujazdowskie</p> <p>Biały Domek w Łazienkach Należący do grupy rezydencji cesarskich Agrykola Górna 9 (hip. 2987a)</p> <p>Pałac Myślewicki Należący do grupy rezydencji cesarskich Agrykola Górna 9 (hip. 2987a)</p>
<p>DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW</p>	<p>(+48) 504 243 783 info@lazienki-krolews kie.pl</p>	<p>XXX</p>
<p>GODZINY OTWARCIA</p>	<p>wtorek - niedziela: 10.00-18.00</p>	<p>brak</p>
<p>DYREKTORZY</p>	<p>dr hab. Zbigniew Wawer</p>	
<p>ZARZĄDCA</p>		

Budynek muzealny
(przekształcenia/nowo
wybudowany/zaadoptowany
)

Pałac na Wyspie
Pierwotnie pawilon
łaźni wzniesiony wg
planów Tylmana z
Gameren dla
Stanisława
Herakliusza
Lubomirskiego
(1683-1689);
przebudowany dla
Stanisława Augusta
przez D. Merliniego i
J. Ch. Kamsetzera
(1772-1793); od
1775 letnia
rezydencja
królewska; miejsce
ekspozycji części
królewskiej galerii
obrazów; 1817-1915
(1918) rezydencja
carów Rosji;
zniszczony w czasie
II wojny światowej;
odbudowany
1945-1960

Belweder
Pałac wzniesiony
1819-1822 (wg
planów J.
Kubickiego) na
miejscu barokowego
pałacu K.Z. Paca
(proj. J. Fontana);
nast. w posiadaniu
Stanisława Augusta,
potem ks. Józefa
Poniatowskiego i O.
Kickiego; 1818 T.
Kicka sprzedała go
w.ks. Konstantemu,

		<p>który zlecił gruntowną przebudowę; 1831 zapisany w testamencie królowi polskiemu</p> <p><u>Biały Domek</u> Pawilon ogrodowy wzniesiony 1774-1776 wg proj. Dominika Merliniego dla Stanisława Augusta Poniatowskiego; mieszkanie króla i rodziny królewskiej</p> <p><u>Pałac Myślewicki</u> zbudowany przez D. Merliniego dla Stanisława Augusta (1774-1779); mieszkania dworzan, w późniejszym okresie rezydencja ks. Józefa Poniatowskiego; po pożarze pałacu Łazienkowskiego w 1858 złożono tu i eksponowano zabezpieczone obrazy</p>
--	--	--

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Rezydencja cesarska; dekoracja wnętrz;

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

sztuka europejska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Poniatowski Stanisław August, król Polski
Aleksander I car Rosji, król Polski
Mikołaj I car Rosji, król Polski
Konstanty Pawłowicz, Wielki Książę
Aleksander II car Rosji, król Polski
Aleksander III car Rosji, król Polski
Mikołaj II car Rosji, król Polski

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Banczakiewicz Ignacy intendent Łazienek (1817-1832), nast. intendent Łazienek i Belwederu (1832-1835)
Kubicki Jakub architekt, dyrektor budowli cesarskich (1817-1832)
Abramowicz Ignacy generał-major, ober-policmajster m. Warszawy administrator pałaców cesarskich (1839-1863)
Muchanow Siergiej Siergiejewicz (1833-1897) pułkownik Oddzielnego Korpusu Żandarmów, ober-policmajster Warszawy (1861-1863), nast. urzędnik w randze radcy stanu, szambelan dworu cesarskiego, prezes Dyrekcji Teatrów Rządowych, administrator pałaców cesarskich w Królestwie Polskim (od 1868-1895)
Iwanow Paweł Maksymowicz pułkownik gwardii, naczelnik Zarządu Pałaców Cesarskich (1895-1904)
Tizdel Roman Aleksandrowicz generał-major, naczelnik Zarządu Pałaców Cesarskich w Warszawie (1908-1911)
Cwietkow Aleksandr Włodimirowicz sztabs-kapitan, intendent pałaców cesarskich w Warszawie (1908-1909)
Urbanowicz Michał kustosz umeblowania pałaców cesarskich (1904-1911)
Preobrażenskij Wiktor Amfionowicz pomocnik kustosza (1904-1911)

Organizacje/instytucje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

1817-1832 Intendent Łazienek podległy Rządowi Królestwa Polskiego
1832-1839 Intendent Łazienek i Belwederu podległy Rządowi Królestwa Polskiego
1839-1885 Zarząd Pałaców Cesarskich podległy Ministerstwu Dworu Cesarskiego w Petersburgu
1885-1918 Warszawski zarząd Pałacowy podległy Ministerstwu Dworu Cesarskiego w Petersburgu

Szczegółowa historia instytucji

1817 10 15 Pałac na Wyspie wraz z parkiem Łazienkowskim (w tym Białym Domkiem i pałacem Myślewickim) nabyty przez rząd Królestwa Polskiego z przeznaczeniem na rezydencję cara Rosji i króla Polski Aleksandra I

1818 01 29 zakup d. pałacu Kazimierza Paca (p. Belweder) przez W. Ks. Konstantego od Teresy Kickiej

1819-1822 budowa Belwederu wg planów J. Kubickiego

1831 09 21 przekazanie Belwederu przez żonę w. ks. Konstantego J. Grudzińską na rzecz króla Polski (ktokolwiek by nim był), jako przyszła własność Korony; w związku z czym został on oddany w zarząd Komisji Nadzoru Budowl Korony

1832 utworzenie urzędu Intendenta Łazienek i Belwederu (do 1835 l. Banczakiewicz)

1839 utworzenie Zarządu Pałaców Cesarskich w Warszawie podlegający Ministerstwu Dworu Cesarskiego w Petersburgu (obejmował administrację Pałacu na Wyspie, Białego Domku, Belwederu)

1858 pożar Pałacu na Wyspie

1885 Zarząd Pałaców Cesarskich przemianowano na Warszawski Zarząd Pałacowy (szło to w parze z ograniczeniem kompetencji)

1915 majątek ruchomy i kolekcje Łazienek oraz innych budowli zostały ewakuowane do Moskwy

1918 Warszawski Zarząd Pałacowy został rozwiązany w Moskwie; Belweder był siedzibą J. Piłsudskiego

1920 lata rewindykacja kolekcji w ramach postanowień Traktatu Ryskiego

Pałac na Wyspie (Pałac na Wodzie, pałac Łazienkowski): 1817 obszar Łazienek wraz z Pałacem na Wyspie został wykupiony na rezydencję prywatną carów w czasie ich pobytów w Warszawie. Był to ulubiony pałac Aleksandra I, gdzie zawsze rezydował w czasie corocznych wizyt w Warszawie (następnie Łazienki stały się ulubioną siedzibą Mikołaja I). Łazienki były administrowane przez intendenta podległego Rządowi Królestwa Polskiego, potem przez Zarząd Pałaców Cesarskich, przekształcony następnie w Warszawski Zarząd Pałacowy podległy Ministerstwu Dworu Cesarskiego w Petersburgu (istniał do 1918). Ekspozycja pałacu na Wyspie obejmowała malarstwo europejskie (m.in. M. Bacciarelli, F. Bol, D. Teniers, A. Palamedes, G. Metsu, G. Dou, Ph. Wouwerman, F. Casanova,), rzeźbę (P. Le Brun) i wystrój pochodzący z czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego. Pałac był odwiedzany przede wszystkim przez osoby z kręgu dworskiego oraz dostojnych gości carów, władców i członków ich rodzin, dyplomatów i innych, ponadto był udostępniany publicznie za zezwoleniem intendenta pałaców cesarskich. Po pożarze budynku w 1858 zbiory zostały częściowo przeniesione do pałacu Myślewickiego - prawdopodobnie były tu eksponowane publicznie, co sugerują dość szczegółowe opisy wnętrz w przewodnikach po Warszawie, a także stosowane przez ich autorów charakterystyczne zwroty ("warte zobaczenia"); na podobnych zasadach udostępniany były również wnętrza Białego Domku. Po wybuchu I wojny światowej

zbiory zostały ewakuowane do Moskwy (1915); wróciły na mocy Traktatu Ryskiego w latach 20.

Belweder: pałac zbudowany dla w. księcia Konstantego Pawłowicza, stanowił jego prywatną rezydencję. Dopiero po wybuchu powstania listopadowego oraz ucieczce i śmierci w. księcia, jego żona Joanna Grudzińska zapisała majątek królowi polskiemu (1831). Stał się wówczas wraz z łazienkami jednym z warszawskich pałaców cesarsko-królewskich (potem letnia siedziba Namiestnika Królestwa ks. Iwana Paskiewicza). W niepodległej Rzeczypospolitej pałac był siedzibą Piłsudskiego, a w latach 1935–1939 w mieściło się tu jego muzeum; ob. rezydencja Prezydenta RP

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Pałac na Wyspie: Galeria miała zawierać najwyższej rangi dzieła malarstwa królewskiej kolekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego. W ciągu XIX i XX stulecia w zasadzie nie uległa zmianom. Wyposażenie pałacowe, meble, elementy dekoracyjne, rzemiosło artystyczne miały charakter przede wszystkim użytkowy w związku z pobytami rodziny carskiej.

Malarstwo: obrazy artystów europejskich, przede wszystkim flamandzkich i holenderskich, francuskich oraz włoskich.

Katalog Podczaszyńskiego i Kaniewskiego (1856): 205 obrazów

Katalog Grygorowicza (1886): malarstwo – 39 dzieł szkoły włoskiej autorstwa: m.in. L. Carracci, P. Liberi, C. Maratta, J. C. Loth (Carlotto), A. Locatelli, F. Casanova, a także Bacciarelli; 78 szkoły flamandzkiej i holenderskiej: m.in. Brueghel, R. Savery, P.P. Rubens, Teniers, S. de Voos, C. Poelemburg, Rembrandt, G. Ter Borch, G. Saffleven, F. Bol, G. Dou, B. van der Helst, G. Metsu, G. Flinck, G. van den Eckhout, J. Steen, M. de Hondecoeter, P. van Slingelandt, A. de Vois, G. Schalcken, J. Victors, A. van Gelder, J. Mieris; 16 szkoły francuskiej: P. Danloux, J.-L. De Marne, H. Robert, Fragonard, P. Subleyras, N. Coypel, N. de Largillière; 11 szkoły niemieckiej: A. Kauffman; 1 angielskiej; 1 polskiej (Manyoki); 48 kopii i nieznanymi; Razem 197 obrazów.

Brązy – 180 obiektów; 13 zegarów; 147 mebli; ceramika – 8 waz; szkło – 5 obiektów; 43 rzeźby (posągi i popiersia); w skarbu łazienkowskim: m.in. 821 sreber, 30 brązów, 5 zegarów; ogółem 1 696 obiektów.

Katalog Somova (1895): 196 obrazów

Belweder: zbiory obejmowały elementy wyposażenia wnętrza (meble, brązy, ceramikę, dywany, zegary, rzeźby); Katalog Somova (1895): 142 obrazy

przedstawiające oficerów i żołnierzy pułków gwardii i armii rosyjskiej, a także datowane na lata 1820. przedstawienia żołnierzy armii Królestwa Polskiego pędzla Jozafata Łukaszewicza, portrety (m.in. w. ks. Konstantego), widoki bitew, pejzaże.

Biały Domek: elementy wyposażenia wnętrz (meble, brązy, zegary itd.), rzeźby (m.in. Wenus)

Pałac Myślewicki: ekspozycja malarstwa z Pałacu na Wyspie na czas remontu po pożarze w 1858

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Marcello Bacciarelli, seria czterech tond z Rotundy Pałacu na Wyspie; *Portret Magdaleny Agnieszki z Lubomirskich Sapieżyny; Starzec w brązowej szacie; Czytająca Maria Magdalena; Portret Anny Teofili z Sapiechów Potockiej; Portret Katarzyny Gattai Thomatis; Portret Anny Dorothei von Maden Biron; Portret Stanisława Poniatowskiego*
Pieter van Bloemen, *Scena w obozie wojskowym*
Lodovico Carracci, *Madonna z Dzieciątkiem i świętymi*
Federico Crivelli *Diana i Kalisto*
Jean-François Colson, *Portret Andrzeja Mokronowskiego*
G. van Deynum *Martwa natura ; Martwa natura z kielichem*
Philip van Dijk *Skrzypek i dama*
Gerrit Dou *Matka artysty; Ojciec artysty*
Melchior de Hondecoeter *Kury z kurczętami; Dwa koguty*
Jacob Jordaens *Satyr grający na flecie*
Angelika Kauffmann *Portret księżnej Giuliany Publicola Santacroce*
Jean-Etienne Liotard *Dama w stroju tureckim*
Johan Carl Lotl *Heraklit; Demokryt*
Adam Manyoki *Portret Jana Sebastiana Szembeka*
Anton Rafael Mengs *Portret sir Charlesa Handbury Williamsa*
Gabriel Metsu *Pracznia*
Antonie Palamedes *Wartownia z trębaczem*
Pieter Soutman *Portret damy*
Jan Victors *Jakub rozpaczający nad szatami Józefa; Ezaw sprzedający starszeństwo*
Ary de Vois *Alegoria rządów niesprawiedliwych*

Strategia pozyskiwania zbiorów

D. zbiory Stanisława Augusta Poniatowskiego
Nabytki własne (głównie w zakresie wyposażenia i wystroju wnętrz)

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

XXX

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

XXX

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

1914-1915 ewakuacja zbiorów do Moskwy wskutek wybuchu I wojny światowej
1922-1930 zwrócone na mocy Traktatu Ryskiego

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Pałac na Wyspie: Wnętrza miały charakter użytkowy związany z pobytami rodziny cesarskiej i jej gości. Udostępniana do zwiedzania część obejmowała: westybul, salę stołową, salę Salomona, łazienkę, kaplicę, galerię obrazów, salę balową i szereg gabinetów – w tym także wnętrza na piętrze. Znajdowały się tu obrazy i rzeźby pozostałe ze zbiorów Stanisława Augusta Poniatowskiego; meble i sprzęty częściowo pochodziły z dawnego wyposażenia, częściowo zaś były nowo nabyte lub zamówione. W westybulu znajdowały się rzeźbiarskie portrety królów polskich dłuta P. Monaldiego i cztery owalne alegorie Bacciarellego (sprawiedliwość, litość, mądrość, siłę). Sala Salomona zlokalizowana w centrum budynku nazwę przyjęła od malarskiej dekoracji pędzla Bacciarellego przedstawiającej dokonania Salomona.

Ekspozycje w każdym z pałaców cesarskich podkreślano uprzednią ich przynależność do Stanisława Augusta Poniatowskiego jako króla polskiego (nazwa "Łazienki Królewskie", portrety władców Polski, pamiątki, charakterystyczne sprzęty.

Wystawy czasowe

XXX

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

- P[ODCZASZYŃSKI] B., K[ANIEWSKIE] X. K., *Catalogue des tableaux du Palais de Lazienki à Varsovie*, « Revue universelle des arts » III, 1856, s. 44-65.
- [[Григорович Д. В.], *Варшава: Дворец в Лазенках. Бельведер. Замок : Опись предметам, имеющим преимущественно худож. значение*, Санкт-Петербург : тип. В. Киршбаума, 1886 [[Grygorowicz D. W.], *Warszawa: Dworec w Łazienkach. Belweder. Zamok: Opis przedmiotam, imiejuszczim preimuszczestwiennno hudoż. znaczenie*, Sankt-Petersburg: tip. W. Kirszbauma, 1886]
- Сомов А. И., *Каталог картин, находящихся в Имп. Лазенковском дворце в Варшаве*, Варшава : Губ. тип., 1895 [Somow A. I., *Katalog kartin, nahodiaszczihjsja w Imp. Łazienkowskom dworce w Warszawie*, Warszawa: Gub. tip., 1895]
- ISKIERSKI S., *Katalog galerii obrazów Pałacu w Łazienkach w Warszawie*, Warszawa 1931.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

XXX

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- GOŁĘBIEWSKI Ł., *Opisanie historyczno statystyczne miasta Warszawy*, Warszawa 1827, s. 123-127.
- SOBIESZCZAŃSKI F. M., *Przewodnik po Warszawie, z planem miasta ozdobionym 10cią rycinami na stali*, Warszawa 1857

- FRYZE F., CHODOROWICZ I., *Przewodnik po Warszawie i jej okolicach na rok 1873/74*, Warszawa 1873.
- „Kurier Warszawski” nr 270 z 18/30.09.1895
- CZAJEWSKI W., *Ilustrowany przewodnik po Warszawie z planem miasta*, Warszawa 1896, s. 92-100
- NIEMOJEWSKI L., *Łazienki Królewskie*, Warszawa 1922.
- TATARKIEWICZ W., *Pięć studiów o Łazienkach Stanisława Augusta*, Lwów-Warszawa 1925.
- DUNIN-KARWICKI S., *Promenade à travers le Château de Łazienki*, Lwów-Warszawa 1930.
- LAUTERBACH A., *Galeria obrazów pałacu w Łazienkach*, „Arkady” 7 (1937), s. 340-349.
- TATARKIEWICZ W., *Łazienki warszawskie*, Warszawa 1957.
- KWIATKOWSKI M., *Łazienki*, Warszawa 1972.
- KWIATKOWSKI M., *Belweder*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1976
- SĘCZYS E., *Administracja pałaców „cesarskich” w Warszawie w latach 1796-1918 i pozostałe po niej akta*, „Archeion” 66 (1978), s. 132-156.
- KWIATKOWSKI M., *Wielka księga Łazienek*, Warszawa 2000.
- BERNATOWICZ T., *Cesarskie Łazienki w Warszawie. Pałac w świetle nieznanymi pomiarów Ludwika Szmideckiego z 1841 roku*, w: *Hortus vitae. Księga pamiątkowa dedykowana Andrzejowi Michałowskiemu*, Warszawa 2001, s. 29-37.
- DELES P., *Zamek Królewski oraz inne warszawskie i podwarszawskie rezydencje w brytyjskich relacjach podróżnych okresu zaborów. Cz. II Łazienki Królewskie*, „Kronika Zamkowa” 1-2 (2012), s. 133-151.
- ZYCHOWICZ I., ABRAMOWICZ J., *Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie*, Warszawa: Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, 2013
- KWIATKOWSKI M.,: *Pałace i wille Warszawy*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2014
- JUSZCZAK D., MAŁACHOWICZ H., *Galeria Stanisława Augusta w Łazienkach Królewskich. Katalog*, Warszawa: Łazienki Królewskie 2015.
- KOLMASIAK M, *Belweder 1818-2018*, Warszawa 2018

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD)

Komisja Nadzoru Budowli Korony

- Inwentarz pałacu Jego Cesarsko-Królewskiej Mości w majątności Łazienki Królewskie zwanej sytuowanego 1820 (AGAD, KNBK 174)

Intendent Łazienek i Belwederu

- Rzeczy zebranych i skradzionych z Pałacu Łazienek i Belwederu 1831-1839 (1/212/0/-/19)

- Spisanie inwentarza mebli i sprzętów w Łazienkach i Belwederze 1838-1839 (1/212/0/-/73)
- Inwentarz Pałaców Cesarsko-Królewskich Łazienek i Belwederu b.d. (1/212/0/-/74)
- Inwentarz ruchomości Pałacu Jego Cesarsko Królewskiej Mości Łazienki zwanego 1832 (1/212/0/-/89)

Zarząd Pałaców Cesarskich(Uprawlenije impieratorskimi dworcami w Warszawie):

- Łazienki i Belweder. Akta dotyczące sprzedaży Łazienek przez Hr[abinę] Tyszkiewiczową cesarzowi Aleksandrowi. Odpisy dokumentów. O priobrietienii Łazienkowskiego Dworca 1817-1887 (1/214/0/17/1400)
- Łazienki i Belweder. Akta restauracji pałacu belwederskiego 1846-1847 (1/214/0/17/1421)
- Inwentarze pałacowe. Opis dragocennostiam miebieli i drugim wieszczam nachodiaszczimsia w Impieratorskom Dworcu Łazienki sostawlen w 1839 i 1842 godach. Inwentarz kosztowności, mebli i innych ruchomości znajdujących się w Cesarskim Pałacu Łazienki, spisany w latach 1839 i 1842 (1/214/0/34/2988)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz kosztowności, mebli i innych ruchomości znajdujących się w Pałacu Myślevice należącym do Głównego Cesarskiego Pałacu Łazienki, spisany w latach 1839 i 1842. (1/214/0/34/2993)
- Inwentarze pałacowe. Spis wszelkiego rodzaju mebli i ruchomości znajdujących się w: 1. Białym Domu, 2. Sali Tureckiej, 3. Teatrze Zimowym, 4. Oficynie Białego Domu, 5. Oficynie przy Oranżerii, 6. Odwachu, 7. Stajni Cesarskich, 8. Stajni fornalskiej, 9. Magazynu kinkietów, 10. Iluminatorni, 11. Drwalni, 12. Składu narzędzi [...]. 1839-1844 (1/214/0/34/2995)
- Inwentarze pałacowe. Spis wszelkiego rodzaju kosztowności, mebli, bielizny, szkła, porcelany itp. znajdujących się w magazynie głównym przy Cesarskich Pałacach Łazienki i Belweder, ukończony w 1844 roku (1/214/0/34/2999)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Cesarskiego Pałacu Łazienki z roku 1839 [i oranżerii łazienkowskiej], t. XIII (1/214/0/34/3000)
- Inwentarze pałacowe. Kontrola szczegółowa ruchomości przybyłych i ubyłych Cesarskiego Pałacu Łazienki od 1 sierpnia 1839 r., t. XIV (1/214/0/34/3002)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Łazienek vol. I 1839-1916 (1/214/0/34/3006)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Łazienek vol. II 1839-1916 (1/214/0/34/3007)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Główny Gmachu Myślevice, vol. I, II 1839-1916 (1/214/0/34/3010-11)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Pałacu Myślevice 1839-1916 (1/214/0/34/3012)
- Inwentarze pałacowe. Dom Biały 1839 (1/214/0/34/3014)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Belwederu 1839-1916 (1/214/0/34/3017-18)

- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Pałaców Cesarskich w Warszawie, tom I: Pałac Łazienki. 1854-1866 (1/214/0/34/30332; 1/214/0/34/30333)
- Inwentarze pałacowe. Opis. Łazienkowski Dworec. Kratkaja wiadomost' prichoda i raschoda dwiżymogo imuszczestwa Łazienkowskiego Dworca po opisnoj knigie N 1 1877 (1/214/0/34/30550)
- Inwentarze pałacowe. [Opis. Łazienkowski Dworec] 1877 (1/214/0/34/30551)
- Inwentarze pałacowe. Opis. Biełyj Dom 1878 (1/214/0/34/3055-56)
- Inwentarze pałacowe. Opis. Mysliwickij Dworec 1878 (1/214/0/34/3057)
- Inwentarze pałacowe. Opis. Fligel Łazienkowskiego Dworca 1877 (1/214/0/34/30558; 1/214/0/34/30559)
- Inwentarze pałacowe. Kniga dwiżymogo imuszczestwa Łazienkowskiego Dworca sostawlennaja na osnovanii osoboj podrobnoj opisi onomu imuszczestwu 1877 (1/214/0/34/3075)
- Inwentarze pałacowe. Kniga dwiżymogo imuszczestwa Łazienkowskiego Dworca sostawlennaja na osnovanii osoboj podrobnoj opisi onomu imuszczestwu 1878 (1/214/0/34/3076)
- Inwentarze pałacowe. Opis dwiżymogo imuszczestwa Łazienkowskiego Dworca, t. I, sostawlennaja 18 sientjabria 1896 (1/214/0/34/3098-99)
- Inwentarze pałacowe. Opis dwiżymogo imuszczestwa Łazienkowskiego Dworca, t. I [meble, zastawa stołowa, utensylia] (1/214/0/34/3118-25)
- Inwentarze pałacowe. Inwentarz Łazienek Królewskich i Belwederu spisany w maju 1916 r. przez delegacje Komisji Opieki nad Gmachami (1/214/0/34/3167)

Warszawa. Instytut Sztuki PAN, zbiory specjalne

- Catalogue des Tableaux qui se trouvent dans les appartements du Palais de Łazienki. 1851. rédigé par X[avier] Kaniewski (rkps 287)
- Catalogue des Tableaux placés au palais de Łazienki 1817

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

Pałac na Wyspie

„Kurier Warszawski” nr 270 z 18/30.09.1895: „Oto krótki opis pałacu Łazienkowskiego, który, w razie wymienienia wszystkich jego osobliwości, potrzebowałby bardzo wiele miejsca, ale w czasie, kiedy w pałacu nikt nie mieszka, jest on otwarty dla wszystkich i dlatego zachęcamy wszystkich naszych czytelników, którzy nie obejrżeli jeszcze pałacu Łazienkowskiego, aby uczynili to przy pierwszej sposobności; na pewno nie pożałują oni straconego na to czasu.”

Belweder

MORAWSKA K., *Łowicka księżna. Z korespondencji*, („Przegląd Polski” III, 1882): „zapisuję więc wszelką własność moją w Polsce [w tym pałac belwederski w Warszawie] królowi polskiemu, ktokolwiek nim będzie, to jest łączę je do dóbr Koronnych, należących do osoby monarchy. Nie będzie on mógł nigdy ich przedawać, ani zastawiać, ale mają przechodzić z ojca na syna, z monarchy na monarchę, podobnie jak Łazienki, Zamek itp.”

Biały Domek

Sobieszczański? SKIMBOROWICZ F.M., *Przewodnik po Warszawie* (1857):

“Z drugiej strony parku przy ogrodzie botanicznym mały domek nazywa się *Białym*. Było to pierwotnie mieszkanie Stanisława Augusta zanim pałac Łazienkowski ukończono, później jego siostry. Za czasów Rządu Pruskiego tu Ludwik XVIII w czasie kilkuletniego pobytu w Warszawie latem mieszkał. Godną jest widzenia między innymi śliczna z białego marmuru Wenus w postawie z kąpieli wychodzącej rozczesująca sobie włosy, dzieło starożytne, oryginalne, niewiadomego doskonałego artysty.”

CZAJEWSKI W., *Ilustrowany przewodnik po Warszawie* (1896), s. 4

„Biały dom w Łazienkach. Przechodząc z ogrodu botanicznego do parku w Łazienkach, po prawej ręce spotykamy niepiękny domek czworoboczny. Wewnątrz jednak urządzone wykwintnie. Na dole ściany malowane ozdobiennie i trzymane w stylu renesansowym, na górze wybite adamaszkami. Meble stylowe i pamiątkowe. Znajduje się tu stół cały srebrny i wiele ładnych obrazów na ścianach. **Zwiedzać można za zezwoleniem intendenta pałaców cesarskich.**”

UWAGI:

Warto dodać, że po stłumieniu powstania styczniowego miejscem niedzielnych spacerów społeczeństwa polskiego był Ogród Saski, Łazienki natomiast zostały niemal całkiem zajęte przez Rosjan. Tłumaczy to być może brak relacji na temat zwiedzania muzealnych zbiorów sztuki pałaców cesarskich.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	